

**PERSPEKTÍVY VYUČOVANIA ESP
PRE ŠTUDENTOV ŽURNALISTIKY**
**PERSPECTIVES OF TEACHING ESP
FOR STUDENTS OF JOURNALISM**

Lenka Michelčíková

Katedra translológie FF UKF v Nitre

Článok sa venuje ESP – angličtine pre špeciálne účely a jej konkrétnej aplikácii vo výučbe anglického jazyka pre študentov žurnalistiky. ESP nepredstavuje samostatnú metódu vyučovania, skôr ide o eklektický prístup vo vyučovaní, ktorý je zameraný primárne na potreby učiaceho sa. Pre ESP je príznačná prítomnosť odborného jazyka, či žargónu, preto sa v ďalšej časti článku sústreďujeme na tzv. eurožargón, ktorý si presadil svoje miesto aj v médiách, a preto je dôležité, aby ho študenti žurnalistiky ovládali a dokázali s ním efektívne narábať.

The article deals with ESP - English for special purposes and its specific application in English language teaching for students of journalism. ESP does not constitute a separate teaching method, but it is considered to be rather an eclectic approach to teaching that is focused primarily on the needs of the learner. Presence of special language or jargon is also characteristic for ESP, so in the next part of the article we focus on the so-called Eurojargon, which gains its place in the media, so it is important for the students of journalism to be familiar with this phenomenon and to use it efficiently.

KLúčové slová: *ESP, odborný jazyk, eurožargón*

Key words: *ESP, special language, Eurojargon*

1 ESP – angličtina pre špeciálne účely

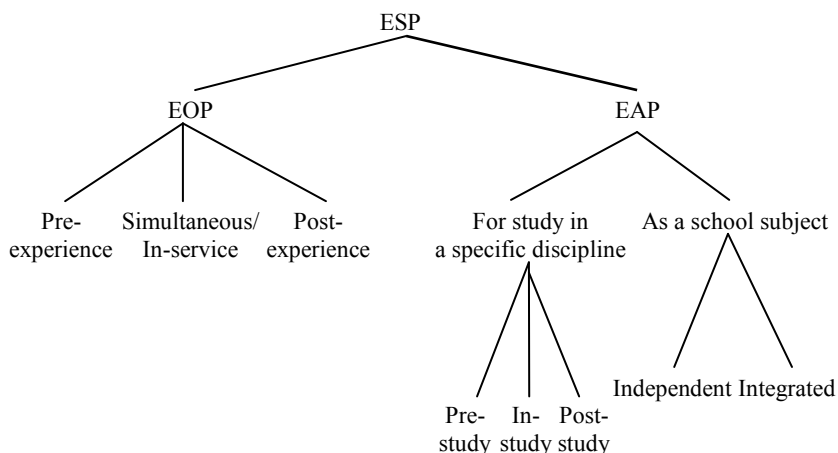
Pojem ESP sa po prvý krát objavil v 60. rokoch minulého storočia a odvtedy mal tento koncept dosť času na to, aby prešiel istými modifikáciami a dozrel do súčasnej podoby. V snahe o vymedzenie fenoménu angličtiny pre špeciálne účely je potrebné poznamenať, že ESP nepredstavuje konkrétnu vyučovaciu metódu a teda sa neriadi postupmi a pravidlami, ktoré sú charakteristické výlučne pre jednu metódu. ESP môžeme definovať ako prístup vo vyučovaní, ktorý je zameraný primárne na potreby učiaceho sa. Vychádzajúc z analýzy potrieb učiaceho sa využíva tie metódy a akvivity, prostredníctvom ktorých dokáže naplniť stanovené ciele. Potreby učiaceho sa predstavujú všetko, čo by učiaci sa mal ovládať po ukončení výučby, najmä to, čo potrebuje pre efektívne vykonávanie svojej profesie.

Najcharakteristickejšie črty ESP môžeme zhrnúť nasledovne:

- ESP má za cieľ naplniť špecifické potreby učiaceho sa, pričom na dosiahnutie tohto cieľa využíva vhodne zvolenú metodiku, vo vyučovaní a pri výbere metód prevláda eklektický prístup,
- ESP sa zameriava primárne na jazyk, v popredí stojí slovná zásoba,
- pri tvorbe kurzov ESP predpokladáme ovládanie všeobecného jazyka minimálne na úrovni B2,
- kurzy ESP sú určené prevažne pre dospelých učiacich sa,
- ESP býva často spojená s konkrétnou disciplínou, či vedným odborom a od výučby všeobecného jazyka sa líši predovšetkým prítomnosťou odborného jazyka.

ESP môžeme rozdeliť na dva základné druhy: EOP (English for Occupational Purposes) alebo angličtina pre potreby výkonu zamestnania a EAP (English for Academic Purposes) alebo angličtina pre akademické účely.

Robinsonová (1991, 3 - 4) ponúka klasifikáciu, ktorá je založená na množstve pracovných skúseností, ktoré učitelia sa nadobudli. EOP delí na kurzy pre neskúsených nováčikov (pre-experience), pre pracujúcich (in-service) a pre skúsených pracovníkov (post-experience). Kurzy EAP delí na angličtinu pre špecifické disciplíny a akademickú angličtinu.

Obr. 1. Klasifikácia ESP na základe nadobudnutých odborných skúseností (Robinsonová, 1991, s. 3-4)

2 Tvorba kurzu ESP

Kurzy ESP sú vo všeobecnosti určené pre odborníkov v istej oblasti, a teda pre taký typ učiacich sa, ktorí presne vedia, na čo konkrétne budú potrebovať anglický jazyk. Cieľom ESP je pripraviť učiacich sa na rôznorodé situácie, v ktorých budú používať anglický jazyk pri výkone svojej profesie. Kurz by mal vybaviť učiacich sa schopnosťou efektívne fungovať v profesijnom živote.

V takomto type cudzojazyčného kurzu sa často zameriavame na vyučovanie odborného jazyka. Je takmer nemysliteľné predstaviť si ESP bez prítomnosti odborného jazyka. Jednou z primárnych úloh ESP je preto pomôcť učiacemu sa nadobudnúť odbornú slovnú zásobu. Slovná zásoba v odborných textoch sa skladá jednak z odborných výrazov, ale rovnako obsahuje aj výrazy z bežnej slovnej zásoby, ktoré si svoj význam ponechávajú alebo v niektorých prípadoch dochádza k obohateniu významu.

Terminologické databázy obsahujúce najčastejšie používané slová v danej oblasti slúžia ako databanka odbornej slovnej zásoby pre rôznej odbory. Pri práci s odborným jazykom sa často narába s textovými korpusmi, ktoré sa v súčasnej dobe, okrem využitia v rôznych oblastiach jazykovedného bádania, čoraz viac objavujú priamo vo vzdelávacom procese. Ich použitiu vo výučbe cudzích jazykov sa venuje didaktická paradigma nazývaná Data-Driven Learning (DDL), ktorá je jedným z moderných prístupov využívajúci informačné technológie. Metódou DDL učitelia sami skúmajú databázy autentických textov a sami si tvoria vlastné korpusy a terminologické banky. Paradigma DDL je vhodná pri výučbe ESP pretože zameriava pozornosť učiaceho sa na odborný jazyk a charakteristické črty disciplíny alebo profesijnej oblasti. Je to metóda, ktorá podporuje samostatnosť učiaceho sa, ktorá je nevyhnutná pre prípravu na jeho budúce povolanie.

Pri tvorbe učebnej osnovy kurzu ESP musí vyučujúci brať do úvahy nielen potreby učiaceho sa, ale by mal vo výučbe využívať autentické materiály pochádzajúce z reálnej praxe, resp. vychádzať z nich, či ich adaptovať na proces výučby.

Pri tvorbe obsahu vzdelávania je nevyhnutné sledovať tieto faktory, resp. položiť si nasledovné otázky:

- ČO má byť obsahom vzdelávania (odborný jazyk, schopnosti, zručnosti)
- AKO dosiahnuť stanovené vzdelávacie ciele (vhodná metodika)
- KTO? PREČO? KDE? KEDY? (analýza potrieb učiacich sa)

Na rozdiel od výučby všeobecného jazyka, v kurze ESP môže nastať situácia, keď sa venujeme rozvíjaniu len istej zručnosti, ktorá je potrebná pre výkon danej profesie, napríklad uprednostníme čítanie, alebo sa venujeme výlučne písaniu a nerozvíjame všetky zručnosti súčasne ako je to pri výučbe všeobecného jazyka.

ESP je multidisciplinárnou záležitosťou, pretože učiaci sa nestretá len s výučbou cudzieho jazyka, ale rovnako sa venuje vybranej disciplíne, či odboru a nadobúda zručnosti a schopnosti potrebné pre výkon danej profesie. Takto nadobudnuté schopnosti sa môžu pretaviť aj do zvýšenia kvalifikácie v materinskom jazyku.

3 Vyučovanie eurožargónu ako ESP

Jedným zo špecifických jazykov, ktoré by mali študenti žurnalistiky obsiahnuť, je inštitucionálny jazyk Európskej únie, tzv. eurožargón. V rámci konceptu eurožargónu rozlišujeme dve kategórie: **diskurz EÚ** a **texty EÚ**. Diskurz EÚ vo všeobecnosti predstavuje akúkoľvek písanú, či hovorenú podobu jazyka, ktorá je použitá v kontexte a v spojitosti s EÚ. Text EÚ označuje jednotlivé dokumenty vydávané priamo Úniou. Pre potreby vyučovania ESP sa zameriame aj na texty vydávané priamo inštitúciami Únie, ale z pohľadu budúcich žurnalistov sa diskurz EÚ javí ako prvoradý. Tento diskurz zahŕňa aj texty/slová, ktoré o EÚ odznievajú v médiách.

Texty EÚ môžu byť vnímané ako hybridné texty. Podľa Schäffnerovej a Adabovej (2001, 175):

„A hybrid text is a text that results from a translation process. It shows features that somehow seem ‘out of place’/‘strange’/‘unusual’ for the receiving culture, i.e. target culture. These features, however, are not the results of lack of translational competence or examples of ‘translationese’, but they are evidence of conscious and deliberate decisions by the translator. Although the text is not yet fully established in the target culture (because it does not conform to established norm and conventions), hybrid text is accepted in its target culture because it fulfils its intended purpose in the communicative situation (at least for a certain time).”

Túto definíciu rozširuje Trosborgová, ktorá za hybridné texty považuje nielen texty, ktoré sú výsledkom procesu prekladania, ale rovnako aj texty, ktoré vznikli na základe komunikácie a dohovorov medzi kultúrami. Zdôrazňuje, že hybridné texty *„are arrived at as an outcome of negotiations between cultures and the norms and conventions involved as well as through translation”* (Trosborgová, 1997, 146). Medzi príklady takýchto hybridných textov radí aj texty, ktoré vznikajú na základe spolupráce v rámci Európskeho spoločenstva, Európskeho parlamentu, či OSN. (Trosborgová, 1997, 147).

Texty EÚ preto môžeme považovať za hybridné. Aj napriek faktu, že nie sú všetky výsledkom prekladu, s určitosťou sú výsledkom komunikácie a spolupráce viacerých kultúr, keďže členovia Únie sú zástupcami rôznych kultúr a ich cieľom je hľadať spoločné odpovede na rozmanité otázky a riešiť spoločne problémy rôzneho charakteru.

S cieľom pripraviť budúcich žurnalistov na výkon ich povolania považujeme za dôležité, aby boli odborníkmi na používanie anglického jazyka v kontexte EÚ. Štúdium diskurzu EÚ, textov EÚ a tvorba materiálov určených na výučbu eurožargónu sú nevyhnutné, a to najmä v období keď Slovensko predsedá Únii.

Primárnou úlohou ESP je reflektovať potreby učiacich sa, pričom odborný jazyk je stredobodom záujmu. Eurožargón je inštitucionálnym jazykom a študenti by mali byť pripravení na jeho špecifiká. Štúdium eurožargónu spočíva v spracovaní autentických textov EÚ a diskurzu EÚ pre pedagogické účely. Proces spracovania autentických textov predstavuje identifikáciu charakteristických lexikálnych a gramatických črt týchto textov so zameraním sa na tie lexikálne jednotky, ktoré sa často vyskytujú v diskurze EÚ. Texty uverejnené v médiách, v ktorých nachádzame zmienky o Únii, sú v porovnaní s textami vydávanými inštitúciami EÚ, akými sú tlačové správy, či legislatívne texty, zásadne odlišné. V rámci projektu *Tvorba a implementácia inovácných modulov výučby anglického a ruského jazyka pre žurnalistov* sledujeme predovšetkým diskurz EÚ, keďže táto téma je v porovnaní s textami EÚ pomerne neprebádaná.

Pri tvorbe kurzu ESP pre študentov žurnalistiky sme počas analýzy potrieb učiacich sa dospeli k nasledovným záverom:

- učiaci sa potrebujú anglický jazyk ako *lingua franca*,
- všeobecný jazyk na úrovni B2 až C1 je nedostačujúci, učiaci sa potrebujú obohatiť slovnú zásobu o špecifické registre,
- rovnako potrebujú poznať eurožargón, aby boli schopní porozumieť texty Únie a texty o Únii. Ďalej potrebujú poznať eurožargón, aby boli schopní šíriť informácie týkajúce sa Únie prostredníctvom médií.

Väčšina publikovaných štúdií jazyka používaného v kontexte EÚ sa zameriava na otázky prekladu a terminológie. Len malé percento sa orientuje na skúmanie textov EÚ pre pedagogické účely. V rámci riešeného projektu KEGA je našim cieľom vytvoriť kurz ESP pre študentov žurnalistiky, zakomponovať eurožargón do navrhovaných inovácných modulov.

Literatúra

ROBINSONOVÁ, P. 1991. *ESP Today: a Practitioner's Guide*. Hemel Hempstead: Prentice Hall International. ISBN 978-0132840842.

SCHÄFFNEROVÁ, Christina – ADABOVÁ, Beverly. 2001. The idea of the hybrid texts and translation: contact as conflict. In: *Across Languages and Cultures*. [online]. 2, 09.2001, č. 2, str. 167-180 [cit. 2016-09-02]. Dostupné na internete: < https://www.researchgate.net/publication/250006518_The_idea_of_the_hybrid_text_in_translation_Contact_as_conflict>.

TROSBORGOVÁ, A. 1997. Text typology and translation. Amsterdam: John Benjamin Publishing Company. ISBN 9789027216298.

Článok vznikol v rámci riešenia projektu KEGA 013UKF-4/2014 *Tvorba a implementácia inovačných modulov výučby anglického a ruského jazyka pre žurnalistov*.